

- Driemaandelijks contactblad 34ste jaargang nr. 1 (januari – februari – maart 2022)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactieverantwortelijke: Bart Pieters, Grote Kring 2 8500 Kortrijk.
- Website: www.evangelielevensnabij.be
- P4A9034

INHOUD

Blz.2	Redactioneel
Blz.2	Koken kost geld 2022
Blz.3	40 jaar Bijbellezen
Blz.7	Vrijheid en de toekomst van onze planeet
Blz.9	Pacifisme - Als eerbetoon aan Ton Veerkamp
Blz.11	Partenia
Blz.15	Christen in een migratiesamenleving
Blz.16	De synodale weg
Blz. 21	Klerikalisme
Blz. 23	TGL
Blz. 23	Dewereldmorgen.be
Blz. 24	Rustpunt: 'Bid om vrede'

Lees op www.evangelielevensnabij.be het artikel 'Uw Naam is roepstem voor gerechtigheid' over de geschiedenis en het Godsbeeld van onze werkgroep.

1. Redactioneel

Roger Deberdt, Bijbelkenner, neemt ons in een substantieel artikel in dit nummer mee in de geschiedenis van de Kortrijkse groepen die hij gedurende 4 decennia op schitterende wijze begeleid heeft bij het Bijbellesen. Hij schrijft daarin het volgende over het moeilijke genre van de psalmen:

Hoe omgaan met geweld in de Bijbel?

Wie de Bijbel leest, verwacht een God van goedheid en liefde. Maar al snel stoot men op heel veel passages van geweld waarbij God betrokken is. Voor veel lezers zijn deze teksten aanstootgevend. Ook in het psalterium wordt er in veel psalmen gebeden tot God om wraak te nemen, met als hoogtepunt psalm 58. In de liturgie werden deze psalmen gezuiverd van verzen die op geweld wijzen. Ten onrechte, zegt monnik Benoît Standaert. Persoonlijk zijn dit mijn favoriete psalmen, als ik verneem hoe hedendaagse dictators in de wereld onnoemelijk veel leed bezorgen.

Ook in dit nummer kunnen we niet voorbij aan de oorlogsactualiteit die van dag tot dag, van uur tot uur, schrijnender wordt. Als ik dit schrijf op 7 maart 2022 zie ik in de tuin de paasbloemen al bloeien, de vrede daarentegen lijkt verder-weg dan ooit.

Het stemt mensen moedeloos en verdrietig. Christenen gaan weer verder, vol van hoop, de meeste feiten tegen... Zou het?

Ik wens ons allen vrede & alle goeds. De redactie heeft geprobeerd om ook in dit nummer voor gensters Pasen te zorgen.

(Bart)

2. Koken kost Geld

Het is hartverwarmend dat we er jaar na jaar gemakkelijk in slagen om onze werking te financieren middels een eenvoudige oproep in het blad.

Dank je wel, lieve lezers, voor de vaak jaren-, zelfs decennialange trouw. Dankzij jullie vrije bijdragen kunnen wij zonder logistieke problemen blijven verschijnen.

Ook 2021 zijn we op financieel vlak méér dan behoorlijk doorgekomen. Het was nog niet mogelijk om elkaar bij gelegenheid van een activiteit te groeten maar in 2022 zou het er weer kunnen van komen...

We komen nu in elk geval bij u met het verzoek om het abonnement op deze Nieuwsbrief voor 2022 te regelen. Dat kan door een bedrag naar keuze over te schrijven op de rekening van Evangelie Levensnabij BE45 9795 3507 0189. Het abonnementsgeld blijft ook nu – ongelofelijk maar waar - 15 euro. Dat is al jaren onveranderd.

We zijn ons ervan bewust dat voor velen het leven stilaan (veel) té duur is geworden en het mag dan ook geen probleem zijn om het ons te laten weten als u er prijs op stelt ons blad te blijven ontvangen maar niet financieel kunt bijdragen. We sturen het u in dat geval graag verder kosteloos toe.

Voor wie dat kan, mag méér doneren uiteraard ook; daarvan financieren wij de hele werking van Evangelie Levensnabij en steunen activiteiten/projecten van geestgenoten. Wie een nieuwe abonnee wenst aan te brengen, kan ons mailen via lieven.debosscher@gmail.com of een briefje richten aan: Evangelie Levensnabij, Grote Kring 2, 8500 Kortrijk. Wie onze artikels op de website leest en in staat is om ons ook een duwtje te geven, danken we zeer!

De redactieploeg van Evangelie Levensnabij!

3. 40 jaar Bijbellezen

Dit zijn slechts enkele indrukken van een Bijbelgroep die stapsgewijs doorheen oude religieuze teksten op zoek ging naar wat we het 'Woord van God' noemen. Om het Woord op het eigen leven te leggen en te confronteren met de ruimere samenleving. Om de Bijbel te ontsluiten heb je enkele leessleutels nodig. Tijdens het Bijbellezen was er aandacht voor een blijvende dialoog tussen de deelnemers.

Ongeveer 40 jaar terug groeide het verlangen om op de Magdalenawijk, die behoort tot de St.-Maartensparochie te Kortrijk met de Marksesteenweg als soort lange ader, geregeld samen te komen rond een stuk evangelie. Onder impuls van Ignaas Dewitte, toen priester in de parochie, zijn we met een Bijbelgroep gestart op 18 december 1980. De bedoeling was om vanuit de Bijbel het eigen geloofsleven te verdiepen en om vanuit een verdiept geloof de inzet voor mensen op de wijk te verruimen. Stilaan kreeg deze Bijbelgroep een vaste vorm en een regelmaat van 4 bijeenkomsten per jaar. Op het eerste gezicht niet veel, maar er was heel wat huiswerk. In 1998 werd op vraag van Johan De Keyser, toen pastoor van de St.-Maartensparochie, een tweede groep opgericht in het centrum van de parochie, meteen midden in de stad. Een bepaalde tijd werd de Bijbellesing zelfs tweemaal ingericht in het centrum, in de namiddag en 's avonds. Daar mijn echtgenote en ik in 2015 Kortrijk verlieten, hield de wijkgroep op te bestaan en werd de dubbele lezing in het centrum herleid tot één beurt. De centrumgroep bleef viermaal per jaar samen tot aan de coronapandemie in maart 2020.

Eind september 2021 nam ik met een laatste Bijbellesing afscheid van de groep.

De groep heeft me gedurende 40 jaar gedragen en gestimuleerd om te blijven studeren. Ik had reeds vanaf het begin de ervaring dat de Bijbel lezen en begrijpen niet zo gemakkelijk was, maar erg boeiend. Om de Bijbelse teksten op een verantwoorde wijze te kunnen lezen en begrijpen, is er enige basiskennis nodig. De Bijbel is immers religieuze literatuur waarvan de oudste tekst teruggaat tot ongeveer een millennium voor Christus. Zelfs de jongste teksten zijn bijna 2000 jaar oud. Die basiskennis daalt wel niet uit de hemel maar bereik je slechts door contact met het studiewerk van Bijbelwetenschappers. Dat kennis een echte noodzaak is, heb ikzelf ervaren.

Door omstandigheden ben ik in 1958 met mijn onderwijzersdiploma het gemeenschapsonderwijs binnengerold om er in het lager onderwijs godsdienst te geven. Mijn opleiding bood op levensbeschouwelijk vlak te weinig bagage om met andersdenkende collega's te dialogeren en theologisch had ik te weinig inzicht om vlot en boeiend godsdienstles te geven. Na zes jaar overleven was het duidelijk: ik stop ermee of ik ga verder godsdienst studeren.

Toevallig kreeg ik de kans om te gaan studeren aan het Hoger Instituut voor Godsdienstwetenschappen te Gent, terwijl ik toch kon blijven lesgeven. Er moest inderdaad een inkomen blijven want ik was ondertussen gehuwd. In mijn studies maakte ik voor de eerste keer kennis met ernstige exegese gegeven door professor Paul Van den Berghe, later bisschop van Antwerpen. De Bijbel opende voor mij een nieuwe wereld, een houvast voor mijn persoonlijk geloof en een kompas voor mijn spiritueel denken.

Terzelfdertijd werd het duidelijk dat er studiewerk nodig is om door te dringen in de Bijbelteksten, op zoek naar 'het Woord van God'. Het was me gedaagd dat de Bijbel niet zomaar het woord van God was.

Na mijn studies, waardoor ik ook les mocht geven in het secundair onderwijs, later gecombineerd met een training in communicatievaardigheden, voelde ik mij helemaal thuis in het gemeenschapsonderwijs. De vele contacten met mijn collega's protestantse godsdienst en niet-confessionele zedenleer waren voor mij een positieve stimulans om mijn geloof te confronteren met een levensbeschouwelijke diversiteit. Door deze boeiende persoonlijke evolutie nam ik het initiatief om met medegelovigen een groep te vormen rond de Bijbel. Want de noodzaak van Bijbellezen was me duidelijk geworden. Christenen geloven immers dat God zich openbaart in de geschiedenis, vooral in de geschiedenis van Israël en in het bijzonder in Jezus

van Nazaret. 'Zonder de Bijbel zouden wij zo goed als niets weten van het oude Israël en over Jezus. Als het waar is dat ons christelijk geloof valt of staat met Jezus van Nazaret, dan kunnen we niet zonder de Bijbel, en wel Oude en Nieuwe Testament.' (Paul Kevers, exegeet) Zo zijn we dan gestart om viermaal per jaar samen te komen rond een stuk evangelie. Stilaan groeide ook de interesse voor andere boeken in de Bijbel. We moesten ook een keuze maken welke methodiek we zouden gebruiken. Meer een mediterende bijeenkomst rond een kortere tekst of meer nadruk op Bijbellezen, waarbij een ruimer scala teksten aan bod komt. De groep koos voor deze laatste werkwijze, op voorwaarde dat er kans bleef voor persoonlijke inbreng en momenten van bezinning. Zo konden wij in slechts 4 jaarbeurten toch een diverse geloofsverruiming meemaken en in de loop van 40 jaar kennismaken met een groot aantal boeken van de Bijbel.

Hieruit ontstonden volgende concrete doelen:

1. De eigenheid van de Bijbelse teksten ontdekken
2. Gods Woord kunnen distilleren uit eeuwenoude teksten en verhalen
3. Door dieptelesing in de teksten het persoonlijk geloof verrijken en stevigheid bieden om een dialoog aan te kunnen met andere levensbeschouwingen
4. In de stroom van Gods visioen staan: een wereld bouwen in vrede en harmonie; met andere woorden: het Rijk van God alle kansen geven

Werkwijze

De groepsleden kregen thuis op voorhand de tekst die we wilden lezen. Bij de tekst voorzag ik vragen, aandachtspunten en bemerkingen die het lezen van de tekst aandachtiger en intenser maakten. Er werd ook gevraagd de verzen die hen bijzonder aanspraken aan te stippen.

In de bijeenkomst lasen we met aandacht de tekst, vers per vers. Iedereen werd uitgenodigd om de lezing met eigen inbreng te verrijken. Er werd aan de groepsleden gevraagd om thuis, de tekst, die ondertussen een verruimde interpretatie kreeg, te herlezen. De groep kon deze werkwijze wel waarderen.

Is het studiewerk geen hinder om de Bijbel verder te lezen?

Ik had bijwijlen angst dat Bijbelstudie een bezwarend element zou worden om nog verder de Bijbel te lezen. Maar de groepsleden hadden al vlug door dat je de Bijbel kunt manipuleren en dat wegwijzers nodig zijn, wil je thuiskomen bij het authentieke 'Woord van God'. Je zou Bijbelstudie ook nog kunnen vergelijken met het geven van informatie over een kunstwerk. Vormt dit een hinder om het kunstwerk te bewonderen? Integendeel, je zicht op het kunstwerk wordt intenser en ruimer. Het kunstwerk gaat nog meer boeien. Zo is het ook bij het lezen van de Bijbel. Een degelijke inleiding en begeleiding bij het lezen kan de weg vrijmaken voor het ontdekken van achterliggende verkondiging. Daarbij is Bijbelexegese geen doel op zich, maar een soort wegwijzer. Misschien kan je ook zonder veel achtergrondkennis het essentiële van de Bijbel op het spoor komen? Maak je evenwel geen illusie want met de Bijbel kan je ook de meest verschrikkelijke zaken doen om je vooropgestelde doel te verdedigen. Of kan je totaal vreemde besluiten trekken, zoals Dimitri Verhulst die de Bijbel 'een bloedboek' noemt. Door een fundamentele lezing kan je zelfs een heilige oorlog verdedigen. Het is evident dat niet iedereen over de nodige documentatie beschikt om zelf, voorafgaand, informatie op te sporen. Het was dan ook mijn opdracht om het onderzoek en de commentaren van Bijbelwetenschappers te blijven volgen.

Welke fundamentele inzichten zijn er in de loop van de veel jaren Bijbellezen gegroeid en in de groep toegepast?

1. Je kunt de Bijbel niet ernstig lezen zonder de historisch-kritische methode.

De noodzaak van de historisch-kritische methode bij het Bijbellezen is gemeengoed geworden. Ook de

pauselijke Bijbelcommissie erkent in meerdere documenten de noodzaak van deze methode: 'de historisch-kritische methode is de onmisbare methode voor het wetenschappelijk bestuderen van de betekenis van oude teksten. De heilige Schrift is, als 'Woord van God in mensentaal' in al haar delen en al haar bronnen door mensenhand geschreven. Daarom is gebruik van deze methode voor het goed verstaan van de Schrift niet alleen geoorloofd maar ook vereist. (Kerkelijke documentatie 121, april 1994)

Deze methode stelt de verhouding vast tussen wat de Bijbel verhaalt en de historische achtergrond, toont aan dat de teksten soms een lange ontstaansgeschiedenis en meerdere literaire genres kennen. Zij plaatst de Bijbeltekst in z'n juiste context. Ze benadrukt vooral dat de Bijbel religieuze literatuur is en niet betrouwbaar is op puur historisch vlak. Deze manier van Bijbellezen werd in de groep een gewoonte, maar dat was allemaal niet zo evident. De deelnemers van de Bijbelgroep, waartoe ik ook mezelf reken, waren oorspronkelijk meestal vertrouwd met een traditionele visie op Bijbellezen. Men las wat er stond en men nam dat zonder veel morren als 'waar' aan. De Bijbel was immers het 'Woord van God' en hierbij werden de Bijbelse teksten niet in vraag gesteld. Dat het letterlijk lezen van de Bijbel niet zonder gevaar is, werd ons bijvoorbeeld duidelijk bij het lezen van Johannes 8, waar je het Johannesevangelie als anti-Joods kunt bestempelen. Ondanks Joh. 4,22 waar Jezus zegt dat 'de redding uit de Joden komt' gaat Joh. 8 een gevaarlijke weg op. De auteur van dit evangelie laat Jezus in discussie met de joden zeggen: 'Uw vader is de duivel, en u doet maar al te graag wat uw vader wil. Hij is vanaf het begin een moordenaar geweest...' (Joh 8, 44)

Een anti-judaïsche uitspraak die al veel ellende heeft teweeggebracht.

2. Bijbelonderzoek leerde ons dat deze uitspraak kadert in de tijd dat christenen uit de synagoge werden verbannen en dat er in de gemeente van de evangelist een vorm van vijandschap groeide tussen joden en christenen. De auteur die tot deze geloofsgemeenschap behoorde, legde deze woorden in de mond van Jezus. In het kader van de antieke literatuur was dit gebruik niet vreemd, ook al moest de Bijbelgroep er aan wennen. Stilaan gingen we inzien dat de Bijbel niet zo maar het 'Woord van God' is. Het moest langzaam doordringen dat de evangeliën geen weergave zijn van een oog- en oorgetuigen, maar een geloofsgetuigenis van een christelijke gemeente in het licht van de verrijzenis. Er liggen aan de basis van de evangeliën wel een flink aantal herinneringen van ooggetuigen. Paul Kevers vat het treffend samen: 'De evangelisten schreven in het licht van het paasgeloof en ze herinterpreteerden de woorden en daden van Jezus in dat licht. En zelfs als zij woorden in de mond van Jezus legden, die hij letterlijk zo niet heeft uitgesproken, bleven dat in de traditie 'woorden van de (verrezen) Heer'. We zullen dus een goede, historisch-kritische analyse moeten maken van de tekst en de context van dat Jezuswoord. Wat het betekende en wat de auteur ermee heeft bedoeld voor zijn oorspronkelijk publiek. En tenslotte zullen we ons moeten afvragen wat dat Jezuswoord voor ons vandaag betekent.' (uit: Ongemakkelijke woorden van

Jezus. Verslagboek van de Didaché-Studiedagen Bijbel 2013). Vergeten we hierbij het werk van de Geest niet, waarvan Jezus in het Johannesevangelie zegt: Hij zal jullie alles duidelijk maken en alles in herinnering brengen wat ik jullie gezegd heb (Joh, 14,26).

3. Thuiskomen in het NT

De geschriften van het Nieuwe Testament (gemakshalve afgekort als NT) zijn ontstaan tussen 40 en 100 na Christus. Het was belangrijk om dit in gedachten te houden om zich bewust te blijven dat die geschriften in een totaal andere tijd en wereld zijn ontstaan. De evangeliën vertellen over wat Jezus heeft gezegd en gedaan vanuit het verrijzenisgeloof. Door een synoptische lezing werd duidelijk dat Mattheüs en Lucas afhankelijk waren van Marcus. Het evangelie van Johannes had wel een andere stijl, gedragen door een sterke symboliek. In dit evangelie waren we bijzonder geboeid door de prachtige verhalen over de geloofsgroei van concrete personen als Nicodemus, de Samaritaanse vrouw, de blindgeborene, de zuster van Lazarus... We herkenden hierin onze eigen geloofsgroei. We lazen ook geregeld uit de Handelingen van de apostelen, het tweede boek van Lucas en uit de brieven van Paulus. We werden in deze geschriften geconfronteerd met de groei van geloofsgemeenschappen, binnen de Jezusbeweging. Deze groei kende niet altijd een gemakkelijke weg en er kwamen heel wat spanningen naar voren. Niet zo vreemd want binnenkerkelijke spanningen zijn nooit weggeweest. In de confrontatie van Paulus met de filosofen van Athene (Hand. 17,16-34) voelden we de confrontatie van ons eigen geloof met een wirwar van levensbeschouwingen in onze samenleving. De brieven van Paulus, de oudste geschriften van het NT, waren niet altijd de gemakkelijkste lezingen. Deze niet zo toegankelijke theologie van Paulus vergde heel wat duiding. Daarbij wekten de zogenaamde vrouwenonvriendelijke teksten in de brieven geen sympathie voor Paulus.

Tot het duidelijk werd dat niet alle brieven van Paulus kwamen (slechts 7 authentieke) en dat er zelfs nog in deze brieven latere toevoegingen werden aangebracht door volgelingen van Paulus, die eerder een patriarchale visie hadden.

Het moeilijkste boek uit het NT was de Openbaring van Johannes. Enkele boeiende lezingen waren nodig om doorheen de moeilijke symbolische taal dit werk toegankelijk te maken.

4. Het NT lezen kan niet zonder het OT.

Bij de vele lezingen uit het NT stelden we vast dat de auteurs heel wat teksten uit de Tenach (wat wij het Oude Testament noemen, gemakshalve als OT aangeduid) gebruikten om hun verhaal samen te stellen. Dit had als gevolg dat het lezen van het OT noodzakelijk was om het NT in zijn volheid te begrijpen.

Enkele voorbeelden uit onze lezingen willen dit illustreren:

- In het evangelie van Mattheüs lezen we geregeld: omdat de Schriften zouden vervuld worden. Een onrechtstreeks oproep om het OT lezen.
- De betekenis van de geboorteverhalen van Mt en Lc kan je maar plaatsen vanuit het OT. Met dit verhaal dat gebouwd is op het Mozesverhaal wil de auteur wijzen op de identiteit van Jezus, die hij verder ontwikkelt in zijn evangelie: Jezus is de Zoon van God, de langverwachte Messias uit het huis van David, de herder van het volk, de nieuwe Mozes... Zo is dit geboorteverhaal bedoeld als een proloog op zijn evangelie. Als je het geboorteverhaal bij Mt dus leest als een historische verslag van Jezus geboorte, dan ga je helemaal voorbij aan het doel van de auteur.
- Als Jezus bij zijn optreden een voorkeur heeft om armen en onderdrukten te beschermen dan sluit hij aan bij de boodschap van de profeten. Lees in dit verband Lc 4, 16-20.
- Als je vanuit het OT het grote belang van de tempel voor de Joden niet hebt meegemaakt, dan zal je zeker niet begrijpen wat de auteur van het Johannesevangelie bedoelde als hij Jezus na de tempelreiniging laat zeggen: 'Breek deze tempel maar af, en Ik zal hem in drie dagen weer opbouwen... Maar hij sprak over de tempel van zijn lichaam'. (Joh 2,19-21) De tempel was de plaats waar God woont en aanbeden wordt. De christenen van de gemeente waartoe de auteur Johannes behoort wil nu

precies verkondigen dat de functie van de tempel overgaat in Jezus. Hij is voortaan diegene waar God huist, werkt en aanbeden wordt. Het boek uit het OT dat het meest aan bod kwam in onze lezingen was de Psalmen. In de leesgroep lazen we geregeld een psalm die de lezing afsloot. De psalmen zijn een afspiegeling van ongeveer alle aspecten van de theologie van het OT. Soms wordt het psalterium ook 'het OT in het klein' genoemd. In het NT vinden we veel citaten uit de psalmen. Ze zijn vooral een rijke bron voor gebed. Jezus van Nazaret heeft zeker, als gelovige Jood, de psalmen gebeden en bemediteerd. Een apart probleem zijn de zogenoemde 'wraakpsalmen' waar de bidder vraagt aan God om wraak te nemen. Hierover wat meer in het volgende deel, geweld in de Bijbel. Ik rond deze rubriek graag af met een treffende uitspraak die ik ooit ergens las: 'het NT is een bloementuil, geplukt met bloemen uit de tuin van het OT'.

Hoe omgaan met geweld in de Bijbel?

Wie de Bijbel leest, verwacht een God van goedheid en liefde. Maar al snel stoot men op heel veel passages van geweld waarbij God betrokken is. Voor veel lezers zijn deze teksten aanstootgevend. Ook in het psalterium wordt er in veel psalmen gebeden tot God om wraak te nemen, met als hoogtepunt ps. 58. In de liturgie werden deze psalmen gezuiverd van verzen die op geweld wijzen. Ten onrechte, zegt Benoît Standaert. Persoonlijk zijn dit mijn favoriete psalmen, als ik verneem hoe hedendaagse dictators in de wereld onnoemelijk veel leed bezorgen. In onze groep werden geweldspassages, dus ook deze wraakpsalmen, niet vermeden. Ze kaderen in het vergeldingsprincipe dat voortkomt uit het rechtvaardigheidsprincipe: wie goed doet wordt beloond, wie slecht handelt wordt gestraft. Vanuit het boek Deuteronomium (lees vb. Deut. 11, 13-15) loopt dit principe als een rode draad doorheen het OT. Het boek Prediker en het boek Job hadden echter al opgemerkt dat dit principe niet altijd blijkt te stroken met de werkelijkheid. In Joh. 9 (verhaal van de blindgeborene) negeert Jezus eveneens dit principe.

Het geweld in het OT heeft ook te maken met het grote bevrijdingsverhaal uit Egypte, het land van slavernij. Daar alle vormen van afgoderij de vrijheid terug in gevaar brengen, wil God alle afgoden vernietigen. Hij wil zijn volk blijven vrijwaren van slavernij. Hans Ausloos (professor Bijbelwetenschappen) schreef recent een werk over geweld in de Bijbel: *Geweld, God, Bijbel*, 2019, Averbode).

Dit zijn maar enkele sprokkels uit de vele boeiende lezingen. Met veel dankbaarheid kijk ik terug op 40 jaar Bijbellezers, naar de vele mensen die ik mocht ontmoeten met dezelfde interesse voor de Bijbel. Door hun inbreng kregen Bijbelteksten een veelzijdige en actuele dimensie. Ik hoop dat mijn inspanning voor een verantwoord Bijbellezers hen heeft gestimuleerd om verder de Bijbel te blijven lezen, als een bevrijdende ontmoeting met Christus, die ons God nabij brengt. Ik wens dat zij door een verantwoord Bijbellezers sterker staan in een dialoog met onze huidige wereld.

Roger Deberdt

4. Vrijheid en de toekomst van onze planeet

Ook in 2022 zullen we geconfronteerd blijven met kwesties die de toekomst van onze planeet zullen bepalen: de klimaatverandering, pandemieën, vluchtelingen en migraties, de kloof tussen rijk en arm...

En het kan de verkeerde kant opgaan! Dat ervaren we iedere dag. Er is momenteel geen enkele garantie dat de opwarming van de aarde onder controle zal gehouden worden. Nieuwe varianten en onbekende virussen kunnen we geenszins uitsluiten. Ontelbaar veel mensen van het Zuiden hebben meer redenen om te emigreren dan om in eigen streek te blijven. De kloof tussen de 1% rijksten en de 50% armsten wordt alsmaar groter...

Of deze onheilsscenario's zullen bewaarheid worden, heeft slechts in beperkte mate te maken met natuurfenomenen. Des te meer met politieke beslissingen en met de overheersende mentaliteit. Die twee beïnvloeden elkaar wederzijds. Dus is elk van ons medeverantwoordelijk voor welke kant het zal uitgaan.

Het rijk van de vrijheid? Liever het rijk van de solidariteit

Onder deze titel schreef François Levrau een artikel (1). Hij is doctor sociale wetenschappen, verbonden aan het Centrum Pieter Gillis van de UAntwerpen.

“Tekenend, schrijft hij, is dat het einddoel van de coronacrisis steevast wordt betiteld als ‘het rijk van de vrijheid’, wat eigenlijk betekent: terug naar de toestand waarin iedereen weer vooral zijn zin kan doen.” Het doet ons terugdenken aan de inauguratietoespraak van president John Kennedy in 1961: ‘Vraag niet wat uw land voor u kan doen: vraag wat u voor uw land kunt doen.’ Levrau zegt, geïnspireerd door Michael Sandel, filosoof aan de universiteit van Harvard: “Hoe meer een land van zijn burgers vraagt, hoe groter hun toewijding aan dat land zal zijn. Maatschappelijke verantwoordelijkheid en sociale betrokkenheid verschromen zodra er geen beroep meer op wordt gedaan.”

Hij stelt vast dat de politieke gemeenschap poreus is geworden. Burgers houden zich op de eerste plaats bezig met het eigen leventje. Mensen moeten vooral gerust gelaten worden, zodat ze hun leven naar eigen goeddunken kunnen invullen. Deze ‘negatieve vrijheid’ is funest voor een sterke gemeenschap van sociale burgers die bereid zijn offers te brengen voor het algemeen belang.

Is het dat niet wat vele (niet alle) antivaxers beweegt? Ze begrijpen ‘vrijheid’ als zuiver individueel, zonder zich veel te bekommeren om wat goed is voor de gemeenschap. Het einddoel van de crisis, zegt Levrau, zou beter omschreven worden als ‘het rijk van blijvende solidariteit’. We hebben ons de voorbije decennia te gemakkelijk ‘don’t worry, be happy’ eigen gemaakt. Kinderen gaven hun leven vóór corona 10 op 10 en nu maar een 1 op 10. De reden? Wegens van 10 naar 0 feestjes gaan in een jaar tijd. “Waar is dat feestje? Hier is dat feestje!” is een geliefkoosde kreet. Afscheid, pijn, ellende, verdriet en opoffering horen nochtans ook bij het leven. Ontberingen leren ons niet alleen om met meer empathie naar anderen te kijken, maar ook om onszelf en de eigen situatie wat te relativiseren.

Paulus zegt het in zijn Galatenbrief (5, 13) zo: “Broeders en zusters, u bent geroepen om vrij te zijn. Misbruik uw vrijheid niet om uw eigen verlangens te bevredigen, maar dien elkaar in liefde.” Vrijheid waartoe dus. Zelf heb ik altijd vrijheid omschreven als de keuze van het kader waarbinnen ik mijn leven wil leiden. Is de teleurgang van spiritualiteit en christelijk geloof niet mede de oorzaak van de verenging van het begrip vrijheid? Dan heeft de kerk in deze tijden van pandemie een specifieke taak te vervullen. Ook volgelingen van Jezus is het niet te doen om ‘ieder zijn goesting’ maar om een Godsrijk van gerechtigheid en vrede voor allen. En dat mag gerust wat inspanning vergen.

Eigen ego eerst

Op dezelfde bladzijde (2) analyseert Paul Goossens een vermoeide samenleving, waarin de desillusie over de mislukte ‘blitzkrieg’ tegen het virus, leidt tot verkillung en verharding. Het verzet groeit tegen het indammen van de individuele vrijheid. Onversneden individualisme steekt de kop op. Het Vlaams Belang

heeft zijn extreem nationalisme omgeruild voor extreem individualisme. De partij richt zich nu tegen maatregelen die nodig zijn om de collectiviteit te beschermen. Ze hebben het niet over het redden van mensenlevens. Ze openen integendeel de weg naar een meedogenloze maatschappij waar de zwakkeren worden gemarginaliseerd.

Zoals ook migranten en vluchtelingen aan de grens van Europa botsen op prikkeldraad, soldaten en een botte weigering voor enig mededogen. Tom Van Grieken schrijft: 'We mogen de Polen dankbaar zijn dat ze de duizenden illegalen die aan de grens met Wit-Rusland wachten om Europa binnen te vallen, tegenhouden.' U leest het goed: 'binnenvallen'.

Paus Franciscus biedt weerwerk. De andere bisschoppen en ook onze plaatselijke geestelijkheid veel te weinig. We bevinden ons hier nochtans in het hart van het evangelie. De kerk dient zich openlijk aan hun kant op te stellen en zo, dat hopen we, de heersende mentaliteit helpen ombuigen. Dit geldt zowel t.a.v. vluchtelingen en migranten, de klimaatverandering, de covidcrisis en hen die, ook dicht bij ons, in de slachtofferrol worden geduwd. Laten we onze vrijheid gebruiken om van deze mensen de solidaire bondgenoten te worden.

(1) François Levrau, Het rijk van de vrijheid? Liever het rijk van de solidariteit, De Standaard 3 december 2021, blz. 26-27

(2) Paul Goossens, Eigen ego eerst, De Standaard 3 december 2021, blz. 27

5. Pacifisme?

Veerkamp

Ton Veerkamp overleed begin maart 2022 op 88-jarige leeftijd. Met zijn politieke Bijbeluitleg heeft hij een grote invloed gehad op het denken van Huub Oosterhuis. In een preek op 1 januari 1967 – hij was toen nog jezuïet – zei Veerkamp:

De wil van God is vrede en gerechtigheid voor de wereld. Jezus verlangde: 'Als jouw vijand je op de rechterwang slaat, keer hem de linker toe'. Dat is moeilijk te begrijpen en nog moeilijker is het daarnaar te handelen. Maar zoveel is wel duidelijk: het betekent dat we onze vijanden als menselijke wezens beschouwen, hun verlangens als menselijke verlangens, hun doelstellingen en mogelijkheden als menselijke doelstellingen en mogelijkheden'.

A/

De manier waarop Veerkamp naderhand een Bijbeltekst benadert wijkt danig af van de traditionele kerkelijke lezing. Hij benadert de Schrift als teksten die in een specifieke verhaaltraditie staan en steeds ingebed zijn in een concrete context. Daarbij is het uitermate belangrijk de samenleving waarin de teksten zijn ontstaan grondig te kennen en te verrekenen bij het zoeken naar de betekenis van de tekst. De tekst speelt altijd – bewust of onbewust – in op het sociale proces waarin mensen leven en bepaalde posities innemen. De tekst vormt dus ook steeds een standpunt in een specifiek maatschappelijk debat.

Daarmee zet Veerkamp zich ook meteen af tegen de idee dat Bijbelteksten eeuwige waarheden verkondigen. De waarheid die we daarin dan zouden moeten lezen, is niet zelden de waarheid van wie de Bijbelteksten interpreteert en uitlegt. Eén van de scherpste voorbeelden hiervan is de traditionele lezing van de Bergrede bij Mattheus: de visie die Jezus verwoordt (o.m. "Slaat iemand u op de wang, keer hem dan ook de andere wang toe") wordt meestal uitgelegd als algemene waarheid voor iedereen, overal geldend.

De woorden die Mattheus hier in de mond van Jezus legt, omstreeks het jaar 85 na Christus, worden

losgekoppeld van de socio-politieke context, de bestaande machtsverhoudingen op het moment dat het verhaal geschreven werd én het moment waarover de tekst verhaalt. Resultaat is dat Jezus dan een pleidooi lijkt te houden voor een pacifistische houding ten aanzien van geweld. In elke situatie, altijd en overal. De tekst wordt dus vergeestelijkt, waardoor de woorden hun politieke lading kwijt spelen en in het 'luchtledige' gaan hangen.

Via zijn contextuele, en dus politieke lezing van de tekst komt Veerkamp echter tot heel andere conclusies: in de joodse strijd tegen de Romeinse bezetter was er discussie omtrent de te volgen strategie: diende het verzet manu militari vormgegeven te worden of niet? De Jezusbeweging lag daarover in debat met andere joodse fracties, en verduidelijkt in de Bergrede de eigen strategie: geen gewapend verzet – want dat is momenteel zelfmoord: de overmacht van de Romeinen is op dit moment veel te groot. Maar we zullen ook niet buigen. Er wordt o.m. gepleit voor het zich niet laten 'verdelen en beheersen', voor het versterken van de onderlinge solidariteit, voor het overeind houden van de eigen identiteit (het geloof in een alternatief en in een andere god dan de Romeinse keizer!) en voor een solidaire praktijk onder de slachtoffers van de bezetting.

Oekraïne

De kwestie krijgt hoge actualiteitswaarde met de invasie van Poetin en zijn Russische legers in Oekraïne. Moeten de christelijke vredesbewegingen hier pleiten voor een geweldloos pacifisme? Veenkamp suggereert blijkbaar iets anders. Mark Van de Voorde, jarenlang lid van de raad van bestuur van Pax Christi, worstelt door de gebeurtenissen in Oekraïne – in eigen naam, zegt hij – met een gewetensconflict tussen zijn principiële geweldloosheid en zijn morele verantwoordelijkheid. Hij meent dat de vredesbeweging op dit ogenblik de levering van wapens aan Oekraïne moet steunen. Hij laat zich hierbij inspireren door de Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer. Hij citeert hem: "Dadenloos wachten en stom toekijken zijn geen christelijke houdingen". Bonhoeffer, gaat hij verder, werd door de nazi's terechtgesteld wegens zijn pacifistisch verzet en omdat hij deelnam aan een complot tegen Hitler.

Pacifistisch verzet en deelnemen aan een complot: is dat geen contradictio in terminis (innerlijke tegenspraak)? En is Vladimir Poetin zomaar gelijk te stellen met de Romeinse keizer of met Hitler? De contexten zijn in elk geval grondig verschillend: zo zijn er thans de sancties vanuit het buitenland en de dreiging van kernwapens. En bovenal: de mogelijkheden van dialoog. Het evangelie geeft een richting aan, maar geen richtlijnen die altijd en overal gelden.

Ook het recente verleden behoort tot de huidige context: Tom Sauer, hoogleraar internationale politiek aan de UAntwerpen, herinnert aan de Navo-top van Boekarest in 2008. Rusland had met lede ogen moeten toezien hoe Oekraïne en het Zwarte Zee-gebied meer en meer in de Westerse invloedssfeer werden gezogen. Een mogelijk Navo-lidmaatschap van Oekraïne werd voor Rusland een rode lijn. Toen reeds dreigde Poetin ermee de Krim af te nemen. President Bush dacht dat het bluff was. Zes jaar later was het zover. George Kennan, Amerikaans diplomaat en historicus (1904-2005), voorspelde al in de jaren 90 grote problemen met Rusland als gevolg van de beslissing om de Navo te laten voortbestaan en verder uit te breiden richting Rusland. Oekraïne ooit lid van de Navo? Angela Merkel en de andere West-Europese leiders bogen uiteindelijk voor president Bush. De rode lijn was overschreden.

De top in Boekarest is een zoveelste voorbeeld van de besluitvorming binnen de Navo: als de VS hun zinnen op iets gezet hebben, moeten de Europeanen volgen. Sauer en vele anderen pleiten ervoor om Oekraïne niet-gebonden te laten. Zo was het ook voorzien in de onafhankelijkheidsverklaring van 1990. Oekraïne betekent ook letterlijk 'grensland'. Het ware voor het land economisch interessanter. Het zou zich veel veiliger voelen. En bovenal zou Rusland zich minder in de hoek gedruwd voelen, waardoor het de veiligheidsafspraken wél zou naleven. Stof genoeg dus voor verdere dialoog.

(Rob, met dank aan Elke Vandeperre en Tom Sauer)

Partenia

ACTUALITEIT

Eind januari kwam in Frankrijk een boek op de markt van een zekere Victor Castanet, het resultaat van drie jaar research in woonzorgcentra van Orpea (ook hier bekend...). De ondertitel van dat boek: "Révélations sur le système qui maltraite nos aînés » ("Wat aan het licht komt omtrent het systeem dat onze bejaarden slecht behandelt"). Een reactie van Jacques Gaillot:

Waardig ouder worden

Wij zijn eerder geneigd ons recht op te eisen om waardig te sterven dan om waardig ouder te worden. Maar de publicatie van het boek "Les Fossoyeurs" ("De doodgravers") over de mishandeling in bepaalde woonzorgcentra, brengt de etape van de ouderdom op de voorgrond. De zaken die dit boek aan het licht brengt schudden ons door elkaar, maken ons opstandig, kapot.

Tegenwoordig wordt de oude dag een georganiseerde nachtmerrie, het gevolg van een wedloop om winst die voorrang krijgt op alle andere overwegingen.

Een mens reduceer je niet tot wat hij produceert of verbruikt. De waardigheid van een persoon is niet te koop of te huur. Zij mag nooit verloren gaan. Deze misstanden tonen aan dat wij niet in staat zijn geweest de waardigheid van onze ouderen te erkennen, noch te begrijpen dat deze mensen op hun oude dag evenzeer respect als zorg nodig hebben.

Als de mens centraal had gestaan in deze bejaardentehuizen, had iedereen gewonnen.

Oud worden, betekent dat niet alles verliezen, naarmate de tijd verstrijkt? Eenzaamheid is de grote beproeving. Tederheid, zo noodzakelijk, lijkt verdwenen. Ouderen hebben een grote behoefte aan warme menselijke relaties, waar zij zich welkom voelen, waar naar hen geluisterd wordt en men van hen houdt. Niemand overleeft een gebrek aan liefde. Alleen wie geliefd is, overleeft.

Leven is nooit een verloren zaak als men liefheeft. Een leven dat beziel is door liefde is een bron van vruchtbaarheid. Dit is hoe we kunnen groeien in menselijkheid. Is jezelf aan anderen geven niet het geheim dat ervoor zorgt dat je niet sterft?

We moeten een samenleving opbouwen waarin niemand wordt achtergelaten. Een samenleving waar ouderen hun plaats zullen hebben en geëerd worden. "Ouderen zijn als de wortels van een boom: als zij uit de samenleving worden gesloten, sterft de boom." (Paus Franciscus)

Jacques Gaillot, Bisschop van Partenia / Parijs 4 februari 2022

De Franse presidentsverkiezingen zijn in aantocht. Eric Zemmour doet het goed, en Marie Le Pen ook... Een reactie van Jacques Gaillot:

Het gif van extreem rechts

In het Franse politieke landschap oefent de verwarrende berichtgeving vanuit extreem-rechts steeds meer invloed uit door te polariseren over kwesties die verband houden met veiligheid, immigratie en identiteit. De naderende presidentsverkiezingen blazen het debat nieuw leven in en doen vragen rijzen over wat essentieel is: wat zal het

leven menselijker maken, rechtvaardiger, in harmonie met de schepping?

Zolang er onrechtvaardigheid heerst op deze planeet, zullen wie achtergesteld zijn altijd proberen elders een beter leven te vinden. Doen geloven dat men het verkeer van volkeren kan tegenhouden is een leugen die tot mislukking gedoemd is.

Extreem-rechts weet dit, maar geeft er de voorkeur aan de politiek van de zondebok te gebruiken en de logica van de angst tot in het oneindige uit te buiten: angst voor de ander die anders is, angst voor de vreemdeling, angst voor de islam met het waanbeeld van een invasie. Vandaar de noodzaak, zo wordt ons voorgehouden, om onszelf te beschermen, om 'onder ons' te blijven.

Deze logica van de angst breekt met het onvoorwaardelijk welkom heten van ieder mens, met het overwinnen van grenzen, met broederschap tussen de volkeren.

Angst is een gevaar voor de rechten van de mens en voor de democratie.

Het is een gif dat de menselijke relaties vernietigt, openheid naar anderen verhindert en ruimte laat voor geweld en haat.

Het discours van extreem-rechts staat vandaag, net als in het verleden, haaks op de woorden van de man uit Nazareth, die een opening maken op iets universeels: "Ik was een vreemdeling en jullie hebben mij welkom geheten." (Mt 25,35)

Jacques Gaillot, Bisschop van Partenia - Parijs 16 februari 2022

SYNODE

Denkend aan de synode die nu in volle voorbereiding is, herinnerde ik bisschop Gaillot aan de diocesane synode die hij zelf in Evreux organiseerde van 1989 tot 1992. Hij reageert kort en bondig:

Ik had graag reeds in 1985 (nvdr: in 1982 was hij bisschop geworden) een synode gehouden. Maar de weerstand was te sterk, ook in de bisschopsraad. De Synode van Evreux van 1989, die drie jaar duurde, was evenwel een schitterende Kerk-ervaring!

Een heel groot aantal kleine groepen, over het hele bisdom, kreeg de smaak te pakken om met elkaar in gesprek te treden. In deze groepen waren er mensen die niet meer naar de kerk gingen, ongedoopten, nog anderen die zichzelf ongelovigen noemden.... Allen voelden zich betrokken.

In de algemene vergaderingen waren er theologen of andere persoonlijkheden die (zoals ze graag zeiden) de verplichte pelgrimstocht naar Evreux kwamen maken.

Er werd gestemd over alle belangrijke oriëntaties en ook over de toegang van vrouwen tot de ambten in de Kerk. Er bestaat een zeer interessant document. Het werd wijd verspreid.

Ik heb het mijne in Evreux achtergelaten. Ik beschik alleen nog over het gebed dat ik voor de synode had opgesteld. Het staat op een kaartje dat ik in mijn brevier heb.

Als de synode voorbij was zei ik: "Als ik Evreux zou moeten verlaten, zal de nieuwe bisschop wel te weten komen wat het volk van God denkt."

Jacques

“Dialoog en vrijheid in de Kerk”

Nog in 1995, het jaar van zijn ontslag als bisschop van Evreux, verscheen bij Desclée de Brouwer in Parijs een boekje onder de titel “Dialogue et liberté dans l’Église”. Het was de neerslag van een tweegesprek tussen Jacques Gaillot en Gabriël Ringlet, op dat ogenblik vice-rector van de Université Catholique de Louvain (Louvain-la-Neuve). Frédéric Antoine, toen hoofdredacteur van l’Appel, een in Luik uitgegeven maandblad voor christenen, leidde het gesprek in goede banen. Hier enkele flarden uit de inbreng van Mgr. Gaillot:

Ik heb de Kerk leren kennen met mijn familie. Ik ben opgegroeid in de Kerk, werd als vanzelf priester, nam deel aan het zoekwerk, het verkennen van nieuwe wegen, de vragen waar de Kerk mee worstelde. Ik heb het geluk gehad als jonge priester aan het werk te mogen gaan met het 2e Vaticaans Concilie, ik ben blijven doorgaan met mezelf samen met de Kerk open te stellen, heel aandachtig luisterend naar de wereld van vandaag. Daarna kwam de tijd waarin ik voelde dat de Kerk zich opnieuw begon af te sluiten, dat ze bang begon te worden van al die nieuwe wegen, en bij zichzelf zei dat dat hele concilie er uiteindelijk niet voor gezorgd had dat er christenen bij kwamen. Het had er niet voor gezorgd dat méér jongeren opnieuw aansluiting zochten bij de Kerk. Ik ging door in de richting van Vaticanum 2, moedigde de vrijheid van spreken aan, de dialoog en de verdraagzaamheid. Maar er groeide een kloof. Toen de verharding toenam werd mijn positie steeds moeilijker. Soms zei ik bij mezelf dat het voor mij veel gemakkelijker zou geweest zijn om bisschop te zijn ten tijde van het Concilie of juist erna! (p. 64)

Bisschoppen hoeven het niet over alles eens te zijn. En ze zijn het verre van eens als het over de grote maatschappelijke vraagstukken gaat. Ik kan het jullie verzekeren: als de bisschoppen van Frankrijk bijeenkomen op de bisschoppenconferentie en het over moslims, over emigratie of over aids hebben, dan hebben zij verre van dezelfde mening en dezelfde gevoeligheden. Zo normaal als het maar kan. Er bestaat zoiets als het recht om het met elkaar niet eens te zijn, er bestaat een pluralisme dat gewettigd is – zeker in een samenleving met een democratische cultuur. Ik eis van mijn Kerk de vrijheid van spreken op met betrekking tot problemen die niet van dogmatische aard zijn. (p 71-72)

Ik geloof echt dat er zaken aan het veranderen zijn in de Kerk. In de geschiedenis van de Kerk heeft men nooit eerder gezien dat christenen naar het bisdom trokken met de vraag om hun bisschop te spreken. Men heeft nooit eerder diakens in beweging zien komen zoals dat bij ons (= in Evreux) gebeurde. De Kerk heeft nooit eerder zoveel goed gevormde leken gekend. En dat alles gaat in stijgende lijn, het is een krachtig sap dat niemand zal tegenhouden. Dat zal de structuren veranderen. Ik ben niet ongerust wat de toekomst betreft. Er zijn zoveel levende gemeenschappen, zoveel plaatsen waar men in alle vrijheid bijeenkomt. Laat ons naar die oogst kijken. De tijd is rijp.

In een bepaald jaar, herinner ik me nu, had ik een groep van “Vie Nouvelle” vergezeld in Brazilië: maatschappelijk geëngageerde christenen die de Kerk de rug hadden toegekeerd. Ze waren zo goed geweest mij in hun bagage met hen mee te nemen! We hebben daar veel mensen ontmoet: boeren, vakbondsmensen, sociologen, basisgemeenschappen... En overal en altijd kwam de Kerk opnieuw ter sprake. Je kon er niet omheen. Bij om het even welk project. Mijn vrienden waren verbaasd over de plek die de Kerk innam in de Braziliaanse samenleving. Op een avond zeiden ze me: “We hebben de indruk dat we de Kerk van Brazilië beter kennen dan die van Frankrijk.” Ik repliceerde: “Zo zien jullie waar jullie aan toe zijn!” Ik heb het toen met hen gehad over de Kerk in Frankrijk, en zei tot slot: “Mensen zoals jullie, die ervaring hebben en op verantwoordelijke posities staan, jullie beroven de Kerk van jullie rijkdommen.” Dat heeft hen aan het denken gezet. Een aantal van hen zijn zelfs opnieuw een eind op weg

gegaan in de Kerk. De Kerk kan zich moeilijk veroorloven al die mannen en vrouwen, die ze gevoed heeft en die ten volle geëngageerd zijn in de samenleving, te laten gaan.

Ook zij die door het instituut Kerk gekwetst werden kunnen een bron van groei zijn voor de Kerk. Een bepaald moment op zijn levensweg brengt een christen ertoe te lijden aan de Kerk. Het volstaat niet voor haar te bidden, ook niet voor haar te werken – men moet ook leren afzien van haar. Om samen te groeien, als Kerk. (p. 81)

Als het klopt dat een geïsoleerde christen een christen in gevaar is, laten we ons dan verheugen dat vandaag de dag veel christenen elkaar ontmoeten, van gedachten wisselen, hun moeilijkheden met betrekking tot het instituut Kerk uitspreken. Ze zijn niet gemaakt om onderworpen en ongerust te zijn, ze zijn er om vrij en verantwoordelijk te zijn. (p. 85)

Ik denk aan de houding van Jezus in het evangelie, wanneer hij vermoeid van zijn tocht, over de middag, gaat zitten aan de rand van de waterput. Hij heeft dorst, en zegt aan een vrouw die langskomt: "Geef me te drinken." Jezus begint met de anderen nodig te hebben. Hij vraagt om een dienst. Hij vraagt om water uit de put vooraleer hij het levend water aanbiedt. Als onze Kerk maar zou beginnen met een dienst te vragen, met de anderen nodig te hebben, of ze gelovig zijn of niet! Het is een houding van eenvoud, nederigheid, ontvankelijkheid, niet om te doen alsof –het is écht, Jezus had dorst - , maar omdat het essentieel is: de anderen nodig hebben. Als we die weg inslaan, zal het Evangelie alle kleuren van het leven kennen, en de diversiteit zal haar lied laten horen. (p. 87)

Gabriël Ringlet wist mgr. Jacques Gaillot op 23 oktober laatstleden te strikken voor een bezinningsdag in de Prieuré Sainte-Marie (Waals Brabant, gemeente Perwez – zie www.leprieure.be) rond het thema 'Mededogen'. Uit het verslag van die dag:

Wanneer hij het woord 'mededogen' uit zijn register opdiept, is Mgr. Gaillot verheugd over de nieuwe liturgische vertaling, waarin de uitdrukking "gegrepen zijn door medelijden" werd vervangen door "bewogen zijn door mededogen". Mededogen is een prachtig woord, we moeten niet bang zijn om het te gebruiken. De Orthodoxe Kerk gebruikt het vaak, evenals de Dalai Lama en paus Franciscus. Mededogen betuigen is "pijn hebben aan de anderen", zoals Jacques Brel zei, het is het lijden van de ander met zich meedragen, zoals een moeder doet voor haar kind. Er bestaat een prachtige hymne in een breviergebed, met daarin deze zin: "Wie is God toch, dat wij hem zo kunnen kwetsen door de mens te kwetsen?" Wie de mens kwetst, kwetst God. Het Evangelie openbaart een onderdanige God, een God die machteloos is, die niet alles weet, die niet alles kan doen, en die zich door anderen laat doen. En God is arm omdat hij niets voor zichzelf kan houden, hij kan alleen zichzelf geven. Voor God betekent bestaan zichzelf geven. God is een zuivere blik naar de ander. Het is niet gemakkelijk om je tot dit Godsbeeld te bekeren.

Mgr Gaillot contacteren kan altijd: jgaillot@partenia.org of gaillot.jacques@gmail.com

6. Christen in een migratiesamenleving

“We zijn ondertussen een migratiesamenleving” schrijft Ivo Marx (De Standaard, 26 oktober 2021, blz. 36). “Daaruit is geen weg terug. Mensen zullen blijven komen, legaal of illegaal. Gezinshereniging zal blijven bestaan, zelfs als je voorwaarden strenger maakt. Dat is de realiteit. Gecontroleerde migratie is grotendeels een illusie. Dat is geen politieke stelling maar een wetenschappelijke vaststelling. Het laatste waar je het publieke debat mee dient, is die illusie te voeden. Het echte debat gaat over hoe we samenleven en gebruikmaken van al dat talent. We zullen het nodig hebben.”

Deze vaststelling heeft consequenties voor ons gelovig- en kerk-zijn. We kunnen en mogen ons niet opsluiten in onze eigen beperkte kring. Al is dit een dreigend gevaar. Christenen zijn met steeds minder. En dus worden ze bekoord om zich vooral nauwer bij elkaar aan te sluiten. Dit gaat echter in tegen hun roeping om er te zijn voor anderen. Reeds bij het begin van zijn optreden zegt Jezus tegen een Romeinse officier: “Zo 'n groot geloof heb ik in heel Israël nog niet gezien” (Mt. 8, 10) en hij geneest diens kind. Christenen zijn voortrekkers van een inclusieve samenleving.

Een voorbeeld daarvan: Patrice Gaudin, priester in Bondy, in een van de armste banlieues van Parijs (reportage van Marijn Kruk in De Standaard Weekblad van 23 oktober 2021). Père Patrice is een goedlachse veertiger. Hij bewoont een kamer in de pastorie en verdient 1.100 euro per maand. Gaudin werd geboren in een dorpje in het westen van Frankrijk. Tijdens zijn studies bedrijfskunde in Bordeaux herontdekte hij het geloof, de kerk. Hij maakte zijn studie af, maar besloot priester te worden. Toen leefde hij een jaar te Lourdes in een tehuis voor ex-verslaafden. Hij werd daar vooral getroffen door een Oost-Europese jongen, een weeskind dat op zijn vijftiende aan harddrugs was geraakt. Zo werd het plan geboren om met sociaal kwetsbare mensen te werken.

Hij ging nog een jaar studeren in Jeruzalem, maar niet veel later werd hij overgeplaatst naar Bondy. Hij kwam er toe in de zomer van 2015 en trof er een moslimpopulatie aan in een staat van opperste verwarring. Drugshandel en de ineenstorting van het lokale communisme hadden de gemeenschap ondermijnd en gefragmenteerd. De islam bood een vorm van genoegdoening voor het gevoel van uitsluiting – sociaal, economisch en politiek. Die verwarring is een grond voor radicalisering, meent Gaudin. De

islamisering was een gevolg, geen oorzaak. Sommigen stapten op hem af en zeiden: “Père Patrice, bid voor ons, want wij zijn verloren”.

Sinds de versoepeling van de coronamaatregelen zit de kerk van Gaudin in het weekend weer zo goed als vol. Hij slaagt erin de gemeenschap nieuw leven in te blazen. Ook bij de overige buurtbewoners is hij populair. Jongeren uit de buurt benaderen hem voortdurend met vragen en verzoeken om raad, ook de drugdealers. De meeste van hen hebben een moslimachtergrond. “Voor hen, zegt Gaudin, ben ik op de eerste plaats een homme de Dieu. Ze vragen of ik voor hen heb gebeden, dat is belangrijk. Ik probeer de vaderrol een beetje te spelen. Het ontbreekt in de buurt heel sterk aan vaderfiguren. Dus ben ik hun vader, hun oudere broer eventueel. Maar niet hun vriend, en dat weten ze.”

Wat Gaudin opviel, toen hij naar de banlieue kwam, was de alomtegenwoordigheid van religie. "Of je nu moslim bent, christen of boeddhist, iedereen is hier ten diepste gelovig. Het biedt houvast, denk ik, een identiteit. Als we dat niet beseffen, zullen we de banlieue nooit begrijpen, en zullen de bewoners alleen maar meer van de rest van Frankrijk vervreemden."

De leefwereld van Patrice Gaudin lijkt op die van sommige wijken in Brussel en zelfs in West-Vlaamse steden. We kunnen van hem leren. Christen zijn en dus ook priester zijn, houdt op de eerste plaats in: het leven van mensen delen. In het bijzonder als dat moslims zijn of mensen in armoede. Dit is van essentieel belang in de migratiesamenleving die meer en meer ook de onze wordt. Maar terzelfdertijd dienen we zelf een gelovige gemeenschap te vormen. Het biddend samenkomen rond woord en brood behoort tot het wezen van het christen zijn. Het vervreemdt ons niet van, maar brengt ons net dichterbij gelovige moslims. Maar ook bij mensen in armoede die over het algemeen erg religieus zijn.

Rob

7. De synodale weg: een hindernissenparcours

Paus Franciscus heeft de hele Kerk uitgenodigd voor een synode met als thema "Voor een synodale Kerk: gemeenschap, participatie en zending". Deze synode is van start gegaan op 9 en 10 oktober 2021 in Rome, en op 17 oktober in elk bisdom wereldwijd. Dit deed bij ons een belletje rinkelen. Was er hier bij ons, een goeie twintig jaar geleden, niet iets gebeurd onder dezelfde naam?

De vzw Synodale Katholieken België

Omstreeks Pinksteren 2000 stak er een kleine storm op in kerkelijk Vlaanderen. Het begon op 7 juni met een artikel op de eerste bladzijde van het weekblad Tertio. Het was van de hand van hoofdredacteur Bert Claerhout en had als titel 'Naar een schisma in Vlaamse kerk?'. Op 8 juni stelde de vzw Synodale Katholieken België zichzelf voor op een persconferentie. In het juninummer van Belhamel, het tijdschrift van Netwerk Kritische Christenen en Basisgroepen, verscheen de basistekst 'Voor een democratische beweging in de kerk!'. En op 15 juni luidde het: Bisschoppen ten strijde tegen "alternatieven": de Belgische bisschoppen noemden het project schadelijk en heilloos. Er kwam een controverse van in de pers waarbij ook het IPB (Interdiocesaan Pastoraal Beraad) betrokken geraakte. Op de agenda van de algemene vergadering van Evangelie Levensnabij stond de vzw SKB eveneens op het programma.

Bovenstaande stond te lezen in onze Nieuwsbrief van juli-aug.-sept. 2000. Weliswaar in de rubriek 'Uit de rand'. Zo leerden we erin dat een vrije tribune in De Standaard van voorzitter Elke Vandeperre heel wat sympathieker en warmer overkwam dan de basistekst zelf. We vermoeden dat die grotendeels geschreven was door Remi Verwimp. Het meest heikel punt van deze verklaring was dat de initiatiefnemers eigen 'toegewijde' voorgang(st)ers wilden kiezen. De tekst zou in ieder geval nog bediscussieerd en geamendeerd worden op een zogenaamde 'Samen-op-weg-Dag' op 28 oktober. Daarop waren groepen en individuen uitgenodigd die bedenkingen, aanvullingen en commentaren bij de basistekst wilde inbrengen.

Maar wat beoogden die Synodale Katholieken eigenlijk? Ze gaan uit van de verwachtingen die het tweede Vaticaanse concilie had gewekt. Dat die niet werden ingelost. Ze willen de hervormingen in de kerk versterken. Wij kiezen, zeggen ze, niet om een strijd aan te gaan met de kerkelijke hiërarchie, maar om onze angst achter te laten en over te gaan tot een bevrijdende praktijk. Als model kiezen we de oerchristelijke gemeenschappen van gelijkwaardige mannen en vrouwen. We opteren voor autonome, bezielde kerkgemeenschappen die wel geworteld zijn in de katholieke traditie maar ook oecumenisch zijn. We gaan op weg met een God van gerechtigheid en vrede, staan positief tegenover de seksualiteit en vinden dat we zelf het recht hebben om samen met anderen onze zoektocht te gaan naar de zin van het bestaan.

Onder het kopje 'Eindelijk mensenrechten' verzetten ze zich tegen het begrip 'wijdingsmacht'. Ze zien een verband tussen de manier waarop paus en bisschoppen hun macht doorgeven aan de priesters en het Ancien Régime. Als soeverein en priesterlijk volk van God eigenen we ons die macht zelf toe, stellen ze. Onze gemeenschappen kiezen zelf wie de 'toegewijde' voorgangers kunnen zijn. Een samen-op-weg kerk, dat is de letterlijke vertaling van 'synodaal'. Wat wij opbouwen zijn kerkgemeenschappen van gelijken, oefenplaatsen in Bijbelse democratie. Hierin wordt niemand uitgesloten uit ambten of beslissingen omwille van haar of zijn geslacht, afkomst of levensstaat. Met deze zin bedoelen ze dat ook vrouwen en gehuwden toegang hebben tot het priesterambt.

We horen in hun verklaring begrippen zoals medezeggenschap, inspraak, medeverantwoordelijkheid, dialoog, overleg, beraad, verantwoording en collectieve besluitvorming. De kerk is voor hen de grote vergadering van het volk van God. Op het einde lezen we nog dat de vzw Synodale Katholieken van België deel uitmaakt van een internationale hernieuwingsbeweging, en in een plechtige slotverklaring dat ze uitzien naar een beschaving waar conflicten in een cultuur van dialoog tot heelheid groeien.

Met Evangelie Levensnabij kwamen we al vlug overeen om er niet in mee te gaan. Ook al herkenden we ons in veel van hun geformuleerde idealen. Zo schreef Ignace Dewitte:

"Ik herken mij in grote mate in de basistekst. Het zijn de betrachtingen die wij sinds jaren in Evangelisatie Levensnabij en in Evreux-zonder-grenzen koesteren. Dank zij o.a. die twee bewegingen worden die dromen ook in mijn persoonlijk leven en engagement wakker gehouden ondanks de dagelijks weerbarstige werkelijkheid. Toch enkele bedenkingen:

(...) Mijn belangrijkste bedenking betreft de passage over de wijdingsmacht: '... als soeverein en priesterlijk volk van God ons die macht toe-eigenen. De tijd is gekomen dat plaatselijke katholieke gemeenschappen zich de voltrekking van alle riten toe-eigenen, zoals voorgaan in eucharistievieringen, bij doopsel en ziekenzalving.'

Dit is een fundamentele ingreep in de kerkopvatting. Dit is radicaler dan in de meeste synodale kerken aanvaard wordt. Zij erkennen een sacramentele structuur en derhalve een eigen gewijd ambt.

De vzw SKB wil geen breuk met de katholieke kerk. Met de ambtsopvatting die ze voorstaat betekent dit een feitelijke breuk. Het is niet mogelijk beide ambtsopvattingen naast elkaar te laten bestaan in eenzelfde kerk. Het is ook in de praktijk niet hanteerbaar. Als de autonomie van de plaatselijke gemeenschappen zo absoluut is, kan ze niet meer 'ingeordend' worden in een groter geheel, ook niet in een synodaal model. De betekenis van het gewijd ambt is precies 'inordenen in een breder geheel: 'sacramentum ordinis'. Jammer dat de vzw omwille van dit (ondoordacht?) standpunt het zichzelf heel moeilijk maakt en gemakkelijk 'te pakken' is. Op grond van dit bezwaar wens ik niet toe te treden, zolang hierover niet enige duidelijkheid bestaat.

Na oktober 2000 volgden nog twee Samen-op-weg-Dagen, met als laatste die van 11 januari 2003.

Synodaliteit volgens paus Franciscus

Laten we dat nu even vergelijken met de huidige kerkelijke actualiteit.

Een fundamentele etappe in het synodaal proces dat paus Franciscus in gang zette, zal over twee jaar (oktober 2023) plaatsvinden tijdens de 16de vergadering van de algemene bisschoppensynode.

Maar wat is de betekenis van dat begrip “synodaliteit”? Om hierop enig licht te werpen hebben we hier enkele uitspraken van de paus op een rijtje gezet.

* Synodaliteit is geen hoofdstuk in een verhandeling over ecclesiologie (leer over de Kerk), en nog minder een modeverschijnsel, een slogan of de nieuwe term te gebruiken of te manipuleren in onze bijeenkomsten. Nee! Synodaliteit geeft uitdrukking aan de aard van de Kerk, haar vorm, haar stijl, haar zending.

* Wat de Heer van ons vraagt is in zekere zin reeds aanwezig in dat ene woord ‘synode’. Het samen onderweg zijn - leken, herders, de bisschop van Rome - is een concept dat makkelijk onder woorden te brengen is, maar niet zo makkelijk in praktijk te brengen.

* Een synodale Kerk is een Kerk die luistert, die beseft dat luisteren meer is dan simpelweg horen. Het is een wederzijds luisteren waarbij iedereen iets te leren heeft.

* Vergeet deze formulering niet: "De Heilige Geest en wij hebben besloten u niet nog meer lasten op te leggen" (Handelingen 15,28): de Heilige Geest en wij hebben besloten. Dit is hoe jullie moeten proberen jezelf uit te drukken in deze synodale reis. Als de Geest niet aanwezig is, zal het een “diocesaan parlement” zijn, maar geen synode.

* Het is waar: de Heilige Geest heeft ons nodig. Luister naar Hem door naar elkaar te luisteren. Sluit niemand buiten en laat niemand achter.

* De herders lopen met de mensen mee, soms vooraan, soms in het midden, soms achteraan. De goede herder moet zich op deze manier bewegen. Vooraan om te leiden, in het midden om aan te moedigen en de geur van de kudde niet te vergeten, achteraan omdat het volk ook een "instinct" heeft. Ze hebben een instinct om nieuwe wegen te vinden, of om de verloren weg terug te vinden.

* De bisschop en de priester die los van het volk zijn komen te staan, is een functionaris, geen herder.

* Er is veel weerstand tegen het beeld van een Kerk die star verdeeld is in leiders en ondergeschikten, tussen hen die onderwijzen en hen die moeten leren, vergetend dat God graag van positie wisselt. "Hij heeft de machtigen van hun troon gestoten en de kleinen verheven" (Luc. 1,52), zei Mari

De gelijkenissen tussen de verklaring van de vzw Synodale Katholieken van 2000 en de pauselijke uitspraken van nu vallen op. Is er, afgezien van dat “zich de macht toe-eigenen om hun eigen ‘toegewijde’ voorgang(st)ers te kiezen, om alle riten te voltrekken”, wel zo 'n groot verschil? En hebben we toen niet alweer 20 jaar verloren?

“Een Kerk is een verhaal van samen”

Zo luidt de titel van een artikel in het decembernummer 2021 van het blad van het bisdom Brugge ‘Kerk in zicht’. Daarin nemen alle leden van de beleidsploeg van het bisdom het woord. Ze gaan uit van de pastorale beleidsbrief van bisschop Lode Aerts ‘Verdiepen en verbinden’.

Bisschoppelijk gedelegeerde An Quaghebeur zegt: “We zijn in 2019 gestart met een synodaal proces in ons bisdom, waarbij we ongeveer 10.000 jongeren hebben bevraagd. Alle leden van de beleidsploeg

hebben deelgenomen aan de gesprekken. Haar collega Nathalie Verstraete: “Als we als Kerk jong willen blijven, dan kunnen we niet anders dan nederig luisteren naar de visie, dromen én kritiek van jongeren.” En Mieke Kerckhofs: “Het is belangrijk de resultaten en de lessen van dit proces mee te nemen in ons zoeken naar verbinding, ook met de volwassenen die zich niet in de klassieke gemeenschap herkennen.” Bisschop Lode sluit hierbij aan: “Paus Franciscus heeft de wereldkerk opgeroepen tot een synodaal proces. Samen met de stappen die we in ons bisdom al gezet hebben, hoop ik dat de Kerk daarmee evolueert van klerikaal naar synodaal: een gemeenschap waarin we als broers en zusters samenwerken.”

Wat als resultaat van deze bevraging op het bisdom het meest opviel was het grote gebrek aan kennis over het christendom bij de Vlaamse jongeren van nu. Maar dat betekent nog niet dat daaraan remediëren nu een prioritaire bekommernis moet zijn. Misschien net integendeel: deze jongeren hechten niet zoveel belang aan dit kennisaspect. Des te meer aan de relevantie van het geloof voor hun leven en voor deze aarde.

Daarom is het wellicht van groter belang dat, in dat gesprek van de bisschoppelijk gedelegeerden, de diaconie een eminente plaats inneemt: van de Afghaanse vluchtelingen die de bisschop bezocht in een woonst van de zusters van Onze-Lieve-Vrouw Ten-Bunderen, tot menig ander diaconaal project zoals Betlehem 2020, in het bijzonder met mensen in armoede en vluchtelingen. Bisschop Lode zegt hierover: “Voor parochies is het een kans om te delen vanuit de gemeenschap. Het leven wordt zoveel mooier als we uit onze comfortzone treden.”

Een instelling is niet geloofwaardig omwille van haar woorden maar van haar daden. Veel priesters hebben zich een cultuur van luisterbereidheid en overleg nog altijd niet eigen gemaakt. Voorbeelden te over, niet enkel aan de top maar ook aan de basis. Ze mankeert frequent in de voorbereiding van allerlei kerkdiensten: uitvaarten, huwelijken, klasmissen,... Wordt van deze dialoogcultuur wel voldoende werk gemaakt in de vorming en de navorming van priesters en parochieverantwoordelijken?

Neen, de officiële kerk zoals ze thans functioneert is dikwijls weinig aantrekkelijk voor de hedendaagse mens. Na de schandalen van het massale kindermisbruik is er nu dat van de financiën van Poverello. De rooms-katholieke kerk slaapt een zware erfenis met zich mee. Luister maar wat Ignace D’hert wist te vertellen in de christelijke gemeenschap Dominicus Gent.

Confrontatie met de cultuur

“Het christendom kent in de loop van zijn geschiedenis vele verschillende gestalten. Ze dragen het stempel van de tijd waarin ze leven. Onze grootouders ondergingen, al dan niet gedwee, de voorschriften die de kerkelijke heren hen oplegden. Na het concilie van de jaren 60 volgde een grootschalige emancipatiebeweging op velerlei gebied. De kerk kreeg te maken met een uittocht die voelbaar was tot in de verste uithoek van West Vlaanderen. Vandaag staan we voor een nagenoeg complete leegloop. De uitdaging van de secularisering doordringt de hele levenssfeer. De christelijke geloofstraditie is het zichzelf verplicht deze confrontatie in de ogen te zien.

Laten we maar beginnen met wat we zien in onze samenleving. Het heeft er de schijn van dat de kerk een aflopende zaak is. Het feit dat het kerkinstituut decennialang als een morele boeman is ervaren werpt vandaag zijn zure vruchten af. Het dwingend karakter van het geloof als onbetwistbare waarheid maakt van de gelovigen kleine, onbenullige onderdanen. De discriminatie van vrouwen met een beroep op het bovennatuurlijk karakter van de kerkelijke hiërarchie is vernederend en getuigt van een onverzettelijkheid die bezwaarlijk wijsheid kan genoemd worden. Hoeft het te verwonderen dat mensen afscheid nemen van dit instituut. Dat er een algemene stroming ontstaat van mensen die opkomen voor hun elementaire rechten. Dat geldt zowel voor de samenleving als voor de kerk. Deze rechtmatige

reactie is een belangrijke opsteker die we aan de secularisering te danken hebben. We kunnen niet blind zijn voor de ontwikkelingen die zich sinds de tijd van de verlichting hebben voorgedaan. Mensen zijn opgekomen voor hun waardigheid, hun zelfbeschikking, hun autonomie, hun vrijheid. Daarom is het gesprek met de secularisering zo belangrijk.

Tegelijk kunnen we niet blind zijn voor mogelijke eenzijdigheden. De toon die het maatschappelijke leven beheerst richt zich bijna uitsluitend tot het individu. Nu het individu op het voorplan staat wordt er ook verwacht dat je weet wat je wil. Je moet er voor zorgen dat je de regie van je leven stevig in handen hebt. Je moet weten waar je met je leven naartoe wil. Je hoort van je leven een project te maken. Je moet jezelf “in de markt zetten”. Jij bent de enige die van je leven iets kunt maken. En de gemeenschap? Die is verdwenen, helemaal naar de achtergrond. Of toch niet. Niet helemaal. Het heet dat de gemeenschap belangrijk is, op voorwaarde dat ze in dienst staat van de individuele zelfontplooiing.

Laat er ons toch maar een ouwe getrouwe bij halen: Abraham. In de Bijbelse traditie geldt Abraham als stamvader van alle gelovigen. Hij wordt geroepen om op te breken en op weg te gaan, om alle bindingen die hem beknotten en onvrij maken achter zich te laten. Abraham krijgt zijn autonomie. Weg van de vele goden die het leven verzuren; weg van de duistere machten die als onheilsgestalten het leven versomberen. Abraham dient zelf de weg te banen die hem naar een gelukkig bestaan moet leiden. Hij ervaart het als zijn opdracht zijn volksgenoten te verzamelen om samen naar een land te trekken waar het voor iedereen waardig en gelukkig leven kan zijn.

Gemeenschap is geen aanhangsel. Het hoort wezenlijk tot wie we zelf zijn. Ons leven is maar denkbaar als een leven samen met anderen. Dit besef kan helpen om de synodale weg die de kerk vandaag wil gaan als opportuniteit te zien. Dat blijkt ook uit dit samenzijn en uit de tafel waaraan we samen deel hebben. Het zijn beelden die voor zichzelf spreken. We weten ons samen gebracht in de geest van Jezus van Nazareth. Zijn levensverhaal is een blijvende bron van inspiratie en leven voor wie in zijn voetspoor wil treden.

We voelen ons als Dominicus echter niet zonder meer thuis in dit synodaal project, zolang er geen sprake is van aanpassing van de kerkelijke regels aan de algemeen erkende verklaring van de rechten van de mens en de nieuwe inzichten die gemeengoed geworden zijn. Zoals de scheiding der machten in het seculier recht een feit is, zo kan het niet langer dat in de kerk dezelfde mensen het voor het zeggen hebben zowel als wetgevende, uitvoerende als rechterlijke macht. Verder dient de gelijkheid en de gelijkwaardigheid van man en vrouw op alle vlakken, ook wat de ambten betreft, erkend te worden. Vasthouden aan achterhaalde tradities die vrucht zouden zijn van goddelijke openbaring waar sommigen zich op beroepen, is dwaas en onrechtvaardig.

Hier zijn we met zijn allen samen als bondgenoten en lotgenoten aan de ene tafel die ons samenbindt als gelijken rond Jezus die we belijden als de gastheer die ons nodigt aan zijn tafel.”

Slotsom

Er is, onder impuls van paus Franciscus toch wel iets aan het bewegen. De weg is nog lang. Maar de Geest waait waar Hij wil. Precies daarom kunnen gelovigen het huidige synodale proces niet zomaar aan zich laten voorbijgaan.

8. Klerikalisme in de Rooms-Katholieke Kerk

Jezus en zijn apostelen waren geen priesters. Toch heeft zich in de katholieke Kerk geleidelijk aan een priesterkaste gevormd en is de Kerk geëvolueerd tot een tweestandenkerk van leken en gewijde ambtsdragers. Dit structurele dualisme werd in de loop der tijden stevig onderbouwd door de theologie en het kerkelijk recht, twee domeinen die tot diep in de vorige eeuw het monopolie waren van de mannelijke clerus. Na het concilie van de jaren zestig van vorige eeuw ontstonden er allerlei kritische bewegingen en was er ook een golf van uittredingen. Paus Johannes-Paulus II reageerde daarop met een herziening van het kerkelijk wetboek en de redactie van een algemene catechismus voor de wereldkerk (de RKK van 1992). De discussies over het verplichte celibaat en het priesterschap van de vrouw werden door deze paus definitief afgesloten. Dat alles wil zeggen dat de hogere kerkleiding hardnekkig vasthoudt aan het klerikale kerkmodel. Hoog tijd dus voor wat kritische bedenkingen.

In Vlaanderen zijn er nog altijd duizenden mannen en vrouwen die zich als onbezoldigde vrijwilliger inzetten voor de plaatselijke Kerk en toch zijn er jaarlijks maar een handjevol priesterwijdingen meer. Hoe komt dat? Wat is de oorzaak van de weerstand tegenover het gewijde ambt? Is het alleen maar het probleem van het verplichte celibaat? Of heeft het ook te maken met het kerkelijke concept van het priesterschap? En wat is er dan mis met dat concept?

Als we proberen te omschrijven wat de specifieke taak van een priester is, kunnen we drie grote componenten onderscheiden: de priester is de geestelijke leider, de liturgische voorganger en de zakelijke bestuurder van een religieuze gemeenschap. Dat roept drie vragen op. Ten eerste: waarom moet dat een man zijn? Ten tweede: waarom moet het een celibatair zijn? En ten derde: waarom moet hij gewijd worden?

Historisch gezien lijkt het er zeer sterk op dat het christelijke priesterschap geen nieuwe creatie is maar eerder een verchristelijkte versie van het priesterschap dat in de begintijd van het christendom in andere godsdiensten van de hellenistische wereld aanwezig was. Het achterliggende probleem is dat van de koppeling van de religie aan een dualistisch wereldbeeld. Ook in het christendom fungeert de priester op het domein van liturgie en sacramenten als sacrale bemiddelaar tussen twee zijnsorden. Daarmee verwijzen we naar scherpe uitspraken die stellen “dat het christendom veel niet-christelijke ballast meesleept” of – sterker nog – “dat het christendom bol staat van heidendom” of ook nog “dat er in het geloof nog altijd veel bijgeloof zit”.

De teksten van de wereldcatechismus van 1992 over het wijdingssacrament zijn in dit opzicht veelzeggend (§ 1536 - 1571). Even citeren:

“De opname in een ordo geschiedde door een ritus die ordinatio werd genoemd, een liturgische handeling die een wijding, een zegening of een sacrament was. Tegenwoordig wordt het woord ordinatio voorbehouden aan de sacramentele handeling waardoor iemand in de orde van de bisschoppen, priesters of diakens wordt opgenomen. Deze handeling stijgt uit boven een gewone verkiezing, aanwijzing of aanstelling door de gemeenschap, daar ze een gave van de heilige geest verleent, die het mogelijk maakt een “gewijde macht” (sacra potestas) uit te oefenen die slechts van Christus zelf kan komen via zijn Kerk. De wijding wordt ook consecratio genoemd, want ze houdt een afzondering in en een bekleding met het ambt door Christus zelf ten bate van zijn Kerk. De handoplegging door de bisschop, samen met het wijdingsgebed, is het zichtbare teken van deze wijding” (§1538).

Dergelijke teksten bevestigen dat de priester door zijn wijding in een afzonderlijke stand wordt opgenomen en een exclusieve macht verwerft als vertegenwoordiger van Christus zelf. Luther en de protestantse Reformatie hebben dit soort priesterschap afgeschaft door te stellen dat elke gelovige

zonder gewijde bemiddelaar een directe en persoonlijke band met God kan hebben. Maar dat heeft niet veel opgelost want het protestantisme heeft vandaag even sterk als het katholicisme met ontkerkelijking te kampen. Er moet dus méér aan de hand zijn.

Het basisprobleem van de kerken in de westerse wereld is de geruisloze verdamping van het godsgeloof. Deze “godsverduistering” heeft veel te maken met de implosie van het wereldbeeld van het ontologisch dualisme. En verder: als er geen dubbele werkelijkheid is, is er ook geen behoefte aan gesacraliseerde bemiddelaars tussen beide zijnsorden en is dus ook het zogenaamde priestertekort een vals probleem.

Wijlen Hans Küng zag in de Kerk drie grote problemen: de middeleeuwse structuur, de middeleeuwse theologie en de middeleeuwse liturgie. In de Middeleeuwen heeft de Kerk onmiskenbaar een indrukwekkende bloei gekend en een stempel gedrukt op de westerse cultuur en beschaving maar ze heeft de confrontatie met de opkomende moderniteit slecht verwerkt en is blijven steken in hooghartige eigenwaan. In plaats van een eigen hervorming op het getouw te zetten heeft ze alle energie gestoken in een agressieve Contrareformatie. Op het grote concilie van de jaren zestig was het de Brugse bisschop De Smedt die een pathetische oproep deed om afstand te doen van ‘juridisme, klerikalisme en triomfalisme. Dat klonk beloftevol maar we zijn intussen alweer een halve eeuw verder en van echte vernieuwing is er niet veel in huis gekomen.

De christelijke theologie was bij haar opbouw sterk beïnvloed door een specifieke historische context maar met de opkomst en de doorbraak van de westerse moderniteit is deze context zodanig veranderd dat de klassieke theologie voor een groot deel haar zeggingskracht heeft verloren. De katholieke Kerk is theologisch blijven steken in premoderne concepten met als gevolg dat de kloof tussen de Kerk en de moderne wereld in de voorbije eeuwen altijd maar breder en dieper is geworden met de huidige leegloop als voorlopig dieptepunt. Het is tragisch hoezeer de Kerk vandaag moet boeten voor de klerikale hoogmoed van het verleden.

De huidige kerkcrisis is in wezen een geloofscrisis, die het gevolg is van de blijvende verankering van het geloof in premoderne concepten die afstralen op de diverse domeinen van het kerkelijk leven zoals de sacramenten, de liturgie, de moraal, de catechese en de visie op de kerkelijke ambten. Er is echt nood aan een grondige vernieuwing. Met de opstart van een grootschalig synodaal project heeft paus Franciscus een gedurfde stap gezet en grote verwachtingen opgeroepen maar er is natuurlijk ook veel scepticisme en taaie weerstand van behoudsgezinden. In elk geval kijken we met spanning uit naar wat de bisschoppen in 2023 als besluiten zullen vastleggen.

9. TGL

Het aantal religieuze tijdschriften is de voorbije decennia drastisch verminderd. Toch valt er nog heel wat boeiends te lezen. Met Luc Vanmaercke en Emmanuel Van Lierde als hoofdredacteurs van respectievelijk Kerk & leven en Tertio bieden deze beide weekbladen thans heel wat goede artikels.

Maar daarnaast blijft TGL, Tijdschrift voor Geestelijk Leven, een aanrader. Het verschijnt nog maar vier keer per jaar, met telkens meer dan 100 bladzijden. TGL verkent hedendaagse spiritualiteit en zingeving vanuit de joods-christelijke tradities met de vinger aan de pols van de huidige tijd. Zowel door informatie, analyse en reflectie als door het luisteren naar individuen, groepen en bewegingen. In een geest van kritische openheid met religies en tradities wereldwijd, en met nieuwe religieuze stromingen binnen en buiten de Kerk.

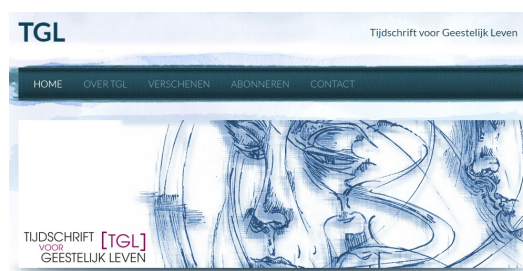
Jaarabbonnement: € 30 Licap - Halewijn NV BE02 7330 5001 4240

Verschenen:

- Maart 2022: Charles de Foucauld

Nog te verschijnen:

- Juni 2022: Verbeelding

10. Dewereldmorgen.be

Warm aanbevolen:

uit de community

"Gelukkig hebben wij persvrijheid!"

CINEMA CANVAS is (even) terug

Een 'vogelschilderij', over het verlangen van de Oekr...

Nooit meer oorlog!

De jacht op de superjachten is geopend

Opinie - Ilan Pappé, The Palestine Chronicle, DeWereldMorgen vertaaldesk

Medemenselijkheid, een flexibel begrip. Vier lessen van Ilan Pappé

Joods-Israëliisch historicus en auteur van meerdere boeken over de bezetting van Palestina Ilan Pappé juicht de opvang van Oekraïense vluchtelingen toe, maar kan niet naast de tweeslachtigheid kijken waarmee Europa en de VS totaal anders reageren op

your@email.com
dagelijkse newsletter

10. Bid om vrede

Geen mens kon het zich voorstellen tot en met eind 2021: de – in oppervlakte – twee grootste landen van Europa die een bloedige oorlog uitvechten. Grensoverschrijdende agressie in het hart van ons continent. Onze kerkelijke leiders roepen op om te bidden om vrede. Maar wat heeft dat voor zin?

Oosterhuis' eerste boek, verschenen in 1966, heette 'Bid om vrede'. Een gebedenboek, inderdaad, met als eerste:

*Gij wacht op ons
totdat wij opengaan voor U
wij wachten op uw woord
dat ons ontvankelijk maakt.
Stem ons af op uw stem
op uw stilte,
spreek ons uw zoon tegemoet,
Jezus, het woord van uw vrede.*

Dit is geen magisch bidden, alsof God die vrede buiten ons om zal bewerken. We bidden om ontvankelijkheid. In zijn bidden stemde Jezus zich helemaal af op de wil van zijn Vader. Vrede als vrucht van gerechtig handelen.

Zo kunnen, ja moeten wij ook zelf bidden om vrede. Dat wij ons door God laten kneden tot mensen die zijn vrede doen op deze arme aarde. Dat zal bloed, zweet en tranen kosten, maar niet in de betekenis die Winston Churchill eraan gaf. Begrip opbrengen voor het standpunt van de tegenstander, ontroerd worden om het leed dat anderen wordt aangedaan, het stil maken, luisteren naar God en naar de mensen, je informeren. En daarna opstaan, actie voeren, banden smeden, politiek bedrijven, moeizaam zoeken om uit de impasse te geraken, samen, niet alleen. Want bidden om vrede is niet vrijblijvend maar net integendeel.

COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Debosscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: Roger Deberdt en Jan Vanden Berghe (Partenia)
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan lieven.debosscher@gmail.com

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.